

Намалување на дигиталниот јаз на пазарот на трудот: за повеќе е-инклузивни работни места

М-р Боби Бадаревски¹

Резиме

Стратешкиот документ Дигитална програма, како дел од стратегијата Европа 2020, го утврдува пристапот за развој на дигиталната економија. Стекнувањето на вештини за работење со ИКТ, односно дигитални вештини потребни за иновации и развој, се важен предуслов за развивањето на дигиталното општество. Таквите стратегии, за целни групи треба да го имаат населението кое претставува најранлив сегмент во општеството. Впрочем, лицата, посебно жените, коишто би имале најголема корист од употребата на ИКТ, најчесто се лица кои се исклучени од можноста да ги искористат придобивките што ги нудат новите технологии. Студијава ги идентификува родовите релации во некои од клучните стратешки документи од областа на ИКТ во Република Македонија и Европската унија, и од родова перспектива ги испитува можностите и претпоставките на концептот на „е-вклучување” за поголемо учество на жените на пазарот на трудот, посебно во ИКТ секторот.

¹ М-р Боби Бадаревски, Институт за родови студии, Филозофски факултет, Скопје

Reducing the digital gap in the labor market: for more e-inclusive workplaces

MA Bobi Badarevski¹

Abstract

The strategic document Digital Agenda, as part of the strategy Europe 2020, determines the approach for developing the digital economy. Getting skills in ICT or digital skills necessary for innovation and development are important prerequisites for the development of a digital society. Such strategies should have as target groups the population which is the most vulnerable segment of a society: in fact, persons, especially women, who would benefit the most from the use of ICT, are often people who are excluded from the opportunity to use the benefits offered by the new technologies. Study identifies the gender relations in some of the key strategic documents on ICT in the Republic of Macedonia and the European Union and from gender perspective it examines the opportunities and assumptions of the concept of “e-inclusion” for greater participation of women in the labor market, especially in the ICT sector.

¹ MA Bobi Badarevski, Institute for Gender Studies, Faculty of Philosophy, Skopje

Вовед

Во новата Стратегија за развој на ЕУ, Европа 2020 (European Commission, 2010) се истакнува значењето на намалувањето на дигиталниот јаз. Стратешкиот документ Дигитална програма, како дел од Стратегијата Европа 2020, го утврдува пристапот за развој на дигиталната економија до 2020 година. Во Програмата се дефинирани политиките и активностите за постигнување на максимални придобивки од дигиталната револуција.

Стратегијата Европа 2020 ја потенцира важноста од образование за користење на ИКТ, особено користењето на ИКТ од страна на младите во процесот на образованието. Стекнувањето на вештини за работење со ИКТ, односно дигитални вештини потребни за иновации и развој, се важни предуслови за развивањето на дигиталното општество. Сите граѓани треба да бидат свесни за потенцијалот на ИКТ за сите видови професии. Ова повлекува создавање на мултисекторски партнерства, потенцирање на значењето на дигиталните компетенции во формалното образование и обука, како и подигање на свеста и спроведување на ефективни ИКТ обуки надвор од формалниот образовен систем, што вклучува и користење на интернет алатки и дигиталните медиуми за преквалификација и континуиран професионален развој.

Тргувајќи од фактот дека во Европската унија меѓу 30-40% од популацијата е исклучена од предно-

Introduction

The new strategy for development of EU Europe 2020 (European Commission, 2010) points out the importance of reducing the digital gap. Strategic document Digital Agenda, as part of the strategy Europe 2020, determines the approach to develop the digital economy until 2020. The agenda defines the policies and actions to achieve the maximum benefits of the digital revolution.

European Strategy Europe 2020 emphasizes the importance of education to use ICT, particularly the use of ICT by young people in the process of education. Getting skills in ICT or digital skills necessary for innovation and development are important prerequisites for the development of a digital society. All citizens should be aware of the ICT potential for all types of professions. This entails creating multisectoral partnerships, emphasizing the importance of digital competence in formal education and training, as well as raising awareness and implementing effective ICT trainings outside the formal education system, including the use of online tools and digital media for retraining and continuous professional development.

Considering the fact that between 30% and 40% of the population in the European Union is excluded from the advantages of information society, and in the Republic of

стите на информатичкото општество, а во Република Македонија овој број достигнува 50-70%, се наметна потребата од креирање на политики за, таканареченото, е-вклучување (Министерство за информатичко општество и администрација на РМ, 2011). Овие стратегии, за целни групи го имаат населението кое претставува најранлив сегмент во општеството. Впрочем, лицата коишто би имале најголема корист од употребата на ИКТ, најчесто се лица кои имаат поголеми изгледи да бидат исклучени од можноста да ги користат придобивките од новите технологии. Како одговор на таквата ситуација, Националната стратегија за е-вклучување 2001-2014 на Република Македонија (Министерство за информатичко општество и администрација на РМ, 2011) ја претставува севкупната стратешка определба на државата во поглед на вклучување на сите групи на граѓани во градењето на информатичкото општество и искористување на придобивките од информатичко-комуникациските технологии.

Macedonia this figure reaches 50-70%, it comes to the need of creating policies for so-called e-inclusion (Ministry of Information Society and Administration of the Republic of Macedonia, 2011). Such strategies should have as target groups the population which is the most vulnerable segment of a society: in fact, people who would most benefit from the use of ICT are mostly people who have bigger chances to be excluded from the opportunity to benefit from the new technologies. In response to this situation, the National Strategy for e-Inclusion 2011 - 2014 of the Republic of Macedonia (Ministry of Information Society and Administration of the Republic of Macedonia, 2011) represents the overall strategic orientation of the state in terms of including all groups of citizens in building the information society and use the benefits of information - communication technologies.

1. Е-вклучување: дефиниции

На почетокот би сакале да потсетиме на некои концептуални анализи на клучните поими и пристапи кои се однесуваат на прашањето на инклузијата во ИКТ контекстите (Бадаревски, 2006). Тоа е важно, затоа што ги изразува теоретските стојалишта од кои анализата тргнува и ги поставува клучните критички репери во анализата на Стратегијата.

Прашањето на инклузивноста, вообичаено се поставува во контекст на, таканаречениот, дигитален јаз, или поделеност. Синтагмата дигитална поделеност ја означува нееднаквоста меѓу луѓето кои имаат ресурси и пристап до информатичко-комуникациските технологии и оние кои немаат таков пристап. Исто така, изразот упатува и на дискрепанцата што постои меѓу оние кои имаат способности, знаења и вештини да ја употребуваат технологијата и оние кои ги немаат таквите способности. Дигитална поделеност постои и меѓу оние кои живеат во руралните и градските средини, меѓу образованите и необразованите, меѓу расните, етничките и економските групи. Во крајна инстанца, разлика постои меѓу индустриски развиениот свет и оној помалку развиениот. Но, пред сè, и над сè, дигиталната поделеност се протега по рабовите на родовиот дигитален јаз, односно меѓу мажите и жените.

Па, сепак, е-инклузивноста нема исто значење во сите контексти на ИКТ. Кога се работи за ИКТ како околина-алатка, тогаш е-инклузивноста

1. E-inclusion: definitions

At the beginning we would like to recall some conceptual analyzes of the key concepts and approaches related to the issue of inclusion in ICT contexts, (Badarevski, 2006). It is important, because it expresses the theoretical standpoints from which the analysis starts and sets key critical benchmarks in the analysis of the Strategy.

The issue of inclusiveness is usually put in the context of so-called digital gap or division. The term digital division marks the inequality among people who have resources and access to information and communication technologies and those without such access. This term also refers to the discrepancy that exists between those who have capabilities, knowledge and skills to use technology and those who lack such capabilities. Digital division exists between those living in rural and urban areas, among educated and uneducated, between racial, ethnic and economic groups. Ultimately, there is a difference between the industrialized world and the world which is less developed. But first and foremost, the digital division extends around the perimeter of the gender digital gap, that is, between men and women.

Yet, e-inclusion does not have the same meaning in all contexts of ICT. When it comes to ICT as

значи е-достапност, односно надминување на вообичаените бариери кои ИКТ ги носат во својата структура. Е-достапноста значи: надминување на географските бариери, физичкиот хендикеп, подобрувањето на јавните сервиси, итн. Но, кога станува збор за е-инклузивноста гледана од перспектива на информатичкото општество, таа значи стратегија на пресретнување и избегнување на дигиталната исклученост. Во овој контекст, е-инклузивноста се однесува на правото и на причините за партиципација, односно непартиципација во информатичкото општество.

Доколку споредиме која од концепциите на е-инклузивноста е помошна и поправична, ќе дојдеме до заклучокот дека е-инклузивноста како право на партиципација во информатичкото општество е онаа која го надминува парцијалниот карактер на е-инклузивноста како мерка за е-достапност. Е-инклузивноста, заснована врз партиципацијата, е системска карактеристика на информатичкото општество и во делот на неговата социјална и политичка поставеност, и во смисла на неговата перформативност. Е-достапноста е стратегија која ги пресликува досегашните политики на инклузивно општество, а воедно ги пресликува и вообичаените проблеми и теми со кои се справува. И покрај ефикасноста на таквиот пристап, стратегијата на е-достапност ги пренесува и вообичаените и идеолошките матрици, предрасудите, стереотипите и поделбите.

environment-tool then, e-inclusion means e-accessibility, that is, overcoming of the traditional barriers that ICT bring in its structure. E-accessibility means overcoming geographical barriers, physical disabilities, improving public services, and alike. But in the case when it comes to e-inclusion as seen from the perspective of the information society, it means a strategy of meeting and avoidance of the digital exclusion. In this context, e-inclusion refers to the law and the reasons for participation, that is, non-participation in the information society.

If we compare which of the concepts of e-inclusion is stronger and more equitable, we come to the conclusion that e-inclusion as a right of participation in the information society is the one that exceeds the partial nature of e-inclusion as a measure of e-accessibility. E-inclusion, based on participation, is a systemic feature of the information society in terms of its social and political attitude, and in terms of its performances. E-accessibility is a strategy that reflects the up to date policy of inclusive society, and also reflects the traditional problems and issues it deals with. Despite the effectiveness of this approach, the strategy of e-accessibility transmits both traditional and ideological matrices, prejudice, stereotypes and divisions.

For example, the accessibility to ICT for women as an opportunity to conduct business from home

Така, на пример, достапноста на ИКТ за жените, како можност за водење бизнис од дома, се објаснува со потребата од време за вршењето на домашните обврски или обврските околу децата. На тој начин, е-достапноста со која, наводно, се надминува вообичаената пречка - времето, не само што експлицитно не го поставува прашањето на родовите релации и ИКТ, туку имплицитно ги поддржува конзервативните и дискриминаторските односи кон жените.

2. Родовата перспектива и ИКТ

Целта на родовата анализа во ИКТ контекстите е да се идентификуваат родовите теми, да се добијат информации и да се подигне свеста за родовата димензија на ИКТ, а сето тоа со цел да се обезбеди знаење кое ќе биде искористено во продукцијата и евалуацијата на ИКТ-политиките и родовите прашања и инклузивноста во Националната стратегија за е-вклучување на Република Македонија, 2011-2014. Родовата анализа на ИКТ е потребна од причина што родовиот идентитет е базичен социјален идентитет и претставува резултат од севкупноста на: социјалните, економските, политичките, културните, историските и цивилизационските состојби и процеси. Според тоа, доколку ИКТ-политиките не се само техничко прашање, тогаш прашањето за родовите релации, како основна социјална димензија на таквите политики, треба да зазема централно место во нивните стратешки залагања.

is explained by the need for time to perform home duties or obligations concerning the children. Thus, e-accessibility that apparently exceeds the traditional obstacle-time, not only explicitly fails to raise the question of gender relations and ICT, but implicitly supports conservative and discriminatory attitudes towards the women.

2. Gender perspective and ICT

The purpose of gender analysis in ICT contexts is to identify gender issues, to get information and raise awareness of the gender dimension of ICT, and all that with a purpose to provide knowledge that will be used in the production and evaluation of ICT policies, as well as the gender issues and inclusion in the "National Strategy for e-inclusion of the Republic of Macedonia, 2011- 2014". Gender analysis of ICT is needed because gender identity is a basic social identity and is the result of the totality of the social, economic, political, cultural and historical, as well as civilization conditions and processes. Thus, if ICT policies are not only a technical issue, then the question of gender relations as the basic social dimension of such policies should take a central place in their strategic efforts.

Оправданоста од ваквиот тип анализа се темели врз неколку премиси:

1. ИКТ има иманентни потенцијали за развојни и општествени промени;
2. ИКТ го обликува животот на луѓето, создавајќи социјални релации од свој вид;
3. Информатичкото општество создава сопствени вредности на: правда, правичност, слобода, итн.;
4. Информатичкото општество настанува во услови на сè уште, неостварена рамноправност меѓу родовите и во услови на намалени социјални услови за жените.

Наведените премиси претставуваат основна почетна теоретска позиција, според кои се изведува родовата анализа во контекст на ИКТ-политиките. Тоа значи дека ИКТ-политиките и стратегиите треба да се темелат врз претпоставките за родова дигитална рамноправност, и воедно, да бидат способни да ги предвидат последиците од стратешките и од проектните цели и активности за статусот и квалитетот на животот на жените и на мажите во една ИКТ-околина или во едно информатичко општество. Градењето информатичко општество не се случува во политичко, социјално-економски или културно неутрални состојби и услови. ИКТ-инфраструктурата е доволен, но не и нужен услов за информатичко општество. Освен стандардните фактори, како причина за дигиталната поделба, може да се јави и родовиот идентитет. ИКТ-политиките не

The justification of this kind of analysis is based on several premises:

1. ICT has the immanent potentials for development and social changes;
2. ICT shapes the lives of people, creating social relations of its kind;
3. Information society creates own values of justice, fairness, freedom, and alike; and
4. Information society occurs in conditions of still unfulfilled equality between genders in terms of reduced social conditions for women.

The above mentioned premises are the basic initial theoretical position, according to which the gender analysis is performed in the context of ICT policies. This means that ICT policies and strategies should be based on the assumptions about gender digital equality, and also be able to predict the consequences of strategic and project objectives and activities on the status and quality of life of women and men in an ICT-environment or in an information society. Building the Information Society does not happen in political, social, economic or cultural neutral situations and conditions. ICT infrastructure is sufficient, but not necessary condition for the information society. In addition to standard factors such as cause of digital division, the identity of gender may also occur. ICT policies may not transfer and transform the traditional gender discriminatory

смеат да ги трансферираат и да ги преобликуваат вообичаените дискриминаторски родови релации или да останат индиферентни кон прашањата за родовите релации. Меѓутоа, и покрај фундаменталната важност на родовите релации како аналитичка и реална категорија за креирањето на важни политички документи, тие остануваат надвор од клучните документи. Прашањето на родот во овие документи е трансформиран како прашање на положбата на жените во користењето на ИКТ и во контекст на е-образованието, како прашање на е-писменост.

3. Компаративен преглед со ЕУ

Националната стратегија за е-вклучување, 2011-2014 на Република Македонија, главно се темели врз политиките на Европската унија и ги инкорпорира главните заложби на таквите политики. Погледнато историски, Република Македонија низ своите стратешки документи за ИКТ се приклучи кон повикот за стратешко разбирање на ИКТ и нејзината улога во современите општества.

Со Лисабонската стратегија, членките на Унијата и земјите аспиранти беа охрабрени да преземат конкретни чекори во нивните национални акциони планови во однос на поставување на мерки против сиромаштијата и социјалната ексклузија, и да го подобрат пристапот до нови информатичко-комуникациски технологии и можности кои тие технологии ги нудат. Е-вклучувањето, како еден од столбовите за информатичко општество на Европската унија, е по-

relations or remain indifferent to issues of gender relations. However, despite the fundamental importance of gender relations as analytical and real category for creation of important policy documents, they are not included in the key documents. The issue of gender in these documents is transformed as an issue for the position of women in the use of ICT and in the context of e-education, as an issue of e-literacy.

3. Comparative review with EU

National Strategy for e-Inclusion 2011 - 2014 of the Republic of Macedonia is mainly based on the policies of the European Union and incorporates major efforts of such policies. Seen historically, Republic of Macedonia through its strategic documents for ICT joined the call for a strategic understanding of ICT and its role in the contemporary societies.

By the Lisbon Strategy, EU member countries and accession countries were encouraged to take concrete steps in their national action plans in terms of setting up measures against poverty and social exclusion and also to improve access to new information and communication technologies and the opportunities offered by those technologies. E-inclusion as one of the pillars of the i2010 ini-

врзано со другите европски политики, посебно со социјалните политики во: образованието, културата, регионалниот развој, итн. Овие заложби беа вклучени во првиот стратешки пристап кон прашањето за е-вклучување на граѓаните на Република Македонија во Национална стратегија за развој на информатичко општество од 2005 година. Во јуни 2006 година, со Министерската декларација во Рига (Riga Ministerial Conference, 2006) за е-вклучување, беше воспоставена обврската на земјите-членки на ЕУ да го имплементираат концептот на е-вклучување во домашните ИКТ политики. Приоритетни области на имплементација на Е-вклучувањето се:

1. Е-пристапност – овозможување пристап до ИКТ на сите, задоволувајќи ги различните потреби на голем број на лица, посебно оние со посебни потреби;

2. Стареење – овозможување на повозрасните лица целосно да партиципираат во економијата и општеството и да се подобри нивниот квалитет на живот;

3. Е-вештини – стекнување на граѓаните со знаење, вештини и животното учење за зголемување на социјалното вклучување, можноста за вработување и збогатување на нивниот живот;

4. Социо-културно е-вклучување – овозможување на малцинствата, мигрантите и маргинализираните млади луѓе целосно да се интегрираат во заедниците и да

tiative for information society of the European Union is connected with other European policies in particular with the social policies in the education, culture, regional development and alike. These efforts were included in the first strategic approach to the question of e-inclusion of the Macedonian citizens in the National Strategy for Development of Information Society from 2005. In June 2006, the Ministerial Declaration in Riga (Riga Ministerial Conference, 2006) on e-inclusion established the obligation of EU member countries to implement the concept of e-inclusion in their national ICT policies. The priority areas for implementation of e-inclusion are:

1. E-accessibility - providing access to ICT to all, satisfying the various needs of a wide range of people, especially for the special needs;

2. Aging - enabling older people to fully participate in the economy and society and improve their quality of life;

3. E-skills - providing the citizens with knowledge, skills and lifelong learning to increase the social inclusion, opportunity for employment and enrich their lives;

4. Socio-cultural e-inclusion – enabling the minorities, migrants and marginalized young people to be fully integrated in the communities and participate in the society through

учествуваат во општеството преку употребата на ИКТ;

5. Географско е-вклучување - зголемување на социјалната и економската благосостојба на луѓето во руралните, далечните и послабо економско потенцијалните области со помош на ИКТ;

6. Инклузивна е-Влада – испорака на подобри, поразлични јавни услуги за сите, користејќи ИКТ, а воедно, охрабрувајќи зголемено јавно учество во демократијата.

Во 2007 година, со Националната стратегија за развој на електронски комуникации со информатички технологии на Република Македонија (Министерство за информатичко општество и администрација на РМ, 2007), беа прифатени препораките од Рига, вградени во принципот кој се преплетува низ мерките од Стратегијата, принципот на пружање еднакви можности за сите граѓани: „Принципот на пружање еднакви можности за сите граѓани мора да се почитува. Без разлика дали се работи за: комуникациски системи, ИКТ, софтвер, содржина (текстуална, аудио-визуелна), уреди за пристап до интернет, е-точки, софтверски производи, мобилни телефони, уреди за прием на дигитална телевизија, предизвикот за користење на новите технологии постои особено заради: социјални, образовни, културни, географски причини, како и за луѓето со хендикеп. Потребно е да се подготви водич за е-пристапност и е-вклучување кои би биле основа за иницирање на стратешки документ за е-вклучување” (Министерство за ин-

the use of ICT;

5. Geographical e-inclusion - increasing social and economic welfare of people in rural, distant and less economic potential areas by ICT;

6. Inclusive e-Government - delivering better, more diverse public services for all ICT users, and also encouraging increased public participation in the democracy.

In 2007, the National Strategy for Development of Electronic Communications with Information Technologies of the Republic of Macedonia (Ministry of Information Society and Administration of the Republic of Macedonia, 2007), accepted the recommendations from Riga built-in a principle that intertwines through the measures of the strategy, the principle of ensuring equal opportunities for all citizens: “The principle of ensuring equal opportunities for all citizens must be respected. No matter it comes to communication systems, ICT, software, content (textual, audio-visual), devices for Internet access, e-points, software products, mobile phones, devices for reception of digital television, the challenge of using new technologies exists especially for social, educational, cultural, geographical reasons, as well as for the people with disabilities. It is necessary to prepare a guide on e-accessibility and e-inclusion which would be basis for initia-

форматичко општество и администрација на РМ, 2007).

Националната стратегијата за е-вклучување 2011-2014 на Република Македонија, всушност, претставува имплементација на препораките од Министерската конференција за е-вклучување, одржана во Виена во 2008 година (Communication from the Commission, 2007), каде што беше потврдена потребата за поддршка на најранливите социјални групи, при што ИКТ беше претставена како една од основните алатки за постигнување на оваа цел, како и на насоки и мерки од Стратегијата Дигитална програма (Communication from the Commission, 2008), која претставува дел од Стратегијата Европа 2020. И во двете европски иницијативи се наведува дека: дејствувањето во областа на е-вклученоста ќе придонесе за креирање на нови работни места и за креирање вредности за општеството во целина; поголемото дигитално вклучување ќе придонесе за развивање на основната предност на Европа – нејзиниот човечки капитал.

4. Приказ и анализа на Националната стратегија за е-вклучување 2011-2014 на Република Македонија

Во Националната стратегија за е-вклучување 2011-2014 на Република Македонија, дефинирани се основните приоритети околу кои ќе се фокусираат активностите и мерките за креирање на инклузивно информатичко општество, како и целите кои треба да се постигнат во рам-

ting a strategic document on e-inclusion” (Ministry of Information Society and Administration of the Republic of Macedonia, 2007).

National Strategy for e-Inclusion 2011 - 2014 of the Republic of Macedonia represents, in fact, implementation of the recommendations of the Ministerial Conference on e-Inclusion held in Vienna in 2008 (Communication from the Commission, 2007), where the need was confirmed for support of vulnerable social groups and ICT was represented as one of the basic tools for achieving this goal, as well as of the guidelines and measures from the Strategy Digital Agenda (Communication from the Commission, 2008), which is part of the strategy Europe 2020. Both European initiatives state that action in the field of e-inclusion will contribute to creating new jobs and creating values for the society as a whole; that greater digital inclusion will contribute to developing the main advantage of Europe: its human capital.

4. Review and analysis of the National Strategy for e-Inclusion 2011 -2014 of the Republic of Macedonia.

National Strategy for e-Inclusion 2011 - 2014 of the Republic of Macedonia defines the basic priorities the activities and measures in creating an inclusive information society and the objectives to be achieved within these priorities will be focused upon.

ки на овие приоритети. Основната цел на Стратегијата е: намалување на дигиталниот јаз и создавање на инклузивно информатичко општество за сите граѓани, обезбедувајќи зголемена и поквалитетна употреба на ИКТ во секојдневниот живот на граѓаните, преку создавање олеснети услови за пристап до ИКТ и зголемување на ИКТ вештините на граѓаните (Министерство за информатичко општество и администрација на РМ, 2011).

Во Стратегијата се наведува дека кај невработените лица се забележува помало користење на компјутер и интернет, во споредба со вработените лица. Заради надминување на дигиталниот јаз кај невработените лица, и нивно потенцијално вработување, се потенцира проектот за бесплатни напредни ИТ курсеви за невработени лица, во чии рамки се обучени 80 невработени лица на полето на ИКТ.

Стратегијата предвидува спроведување на напредни ИТ обуки за невработени лица и ЕЦДЛ обуки и сертификација за невработени лица. Како дополнување на претходната мерка ќе бидат спроведувани и специјализирани, напредни ИТ обуки, наменети исклучително за невработени лица. Предмет на овие обуки ќе биде изучувањето на различни програмски јазици и алатки кои ќе придонесат за стручно доусовршување во областа на информатичката технологија за оние невработени лица кои имаат интерес за новите технологии, а финансиски се неспособни сами да се дообучат. Крајна цел на

The main goal of the strategy is: Reducing the digital gap and creating an inclusive information society for all citizens, providing increased and better quality use of ICT in everyday life of citizens by creating easier conditions for access to ICT and increasing ICT skills of the citizens (Ministry of Information Society and Administration of the Republic, 2011)

The Strategy states that it was noticed that the unemployed persons use computer and internet less than those who are employed. In order to overcome the digital gap among unemployed people, and their potential employment, and it also points out the project for free advanced IT courses for unemployed persons which has covered 80 unemployed people, and trained in the field of ICT.

The strategy envisages implementation of advanced IT training courses for unemployed persons and ECDL training courses and certification to unemployed people. As supplement to the previous measure there will also be specialized, advanced IT trainings implemented exclusively for unemployed persons. Subject of these trainings will be learning different programming languages and tools that will contribute to further train vocationally in the field of information technology for those unemployed persons who have an interest in new technologies, and are financially unable to further train vocationally. The ultimate goal of this

оваа мерка е да им се овозможи на невработените лица, со стручна пре-квалификација во областа на информатичката технологија, да добијат поголеми можности за брзо вработување, но истовремено, и да се влијае врз зголемување на бројот на ИТ професионалци во земјата.

ЕЦДЛ обуките опфаќаат сертификарање на невработените лица и лицата со инвалидност, со сертификатот European Computer Driving Licence (ECDL). Со ЕЦДЛ сертификатот за ИКТ писменост се гарантира дека сопственикот има знаење за вршење на основните задачи на компјутер според ЕЦДЛ стандарди. Целта на мерката е да им овозможи на невработените лица и лицата со инвалидност да се стекнат со основни знаења и умешности за користење на информатичко-комуникациски технологии.

Едукацијата и системите за обука и доживотно учење се клучни во процесот на градење на дигитална писменост. Стратегијата предвидува мерки за дигитализирање на формалниот образовен процес преку компјутеризација и воведување интернет во училиштата, обезбедување на електронски содржини достапни на интернет и воведување на ИКТ алатки во наставата. Во тој контекст се вклучени и мерките за дообразување на возрасни лица преку посетување почетни и напредни ИТ обуки и сертификарање за различни групи на граѓани: невработени, лица со инвалидност, жени со ограничени можности за образование.

measure is to enable unemployed persons by professional retraining in the field of information technology to gain more chances for quick employment, but at the same time have influence in the increase of the number of IT professionals in the country.

ECDL trainings cover certification of unemployed persons and persons with disabilities issuing providing them with the certificate European Computer Driving License (ECDL). This ECDL certificate for ICT literacy ensures that the holder possesses the knowledge to perform basic tasks on the computer in accordance with ECDL standards. The purpose of the measure is to enable unemployed persons and persons with disabilities to gain the basic knowledge and skills to use the information - communication technologies.

Education and training systems and lifelong learning are crucial in the process of building digital literacy. The strategy provides for measures to digitalize the formal education process through computerization and introduction of Internet in schools, providing electronic content available on the Internet and introduction of ICT tools in teaching. This also includes the measures for further education of adults by attending initial and advanced IT trainings and certification for different groups of citizens: those unemployed, persons with disabilities, women with limited opportunities for education.

Седумте приоритети во Националната стратегија за е-вклучување 2011-2014 на Република Македонија претставуваат кохерентна и конзистентна целина. Со Приоритетот 1: Е-пристапност, се овозможуваат еднакви можности за сите граѓани за пристап до ИКТ заради зголемување на достапноста на интернетот и други информатичко-комуникациски технологии до сите граѓани, особено преку вклучување на лицата кои имаат ограничени можности за користење на нови технологии. Со Приоритетот 2: Дигитална писменост – подобрување на ИКТ вештините и способностите на граѓаните – ќе се унапредуваат ИКТ вештините и способностите на целокупната популација, преку оптимизирање на формалниот и неформалниот едукативен систем за постигнување подобар квалитет на животот. Приоритетот 3: Стареење – ќе овозможи самостоен и независен живот за популацијата која старее и надминување на пречките за пристап до интернет и останати информатичко-комуникациски технологии и нивно квалитетно користење од страна на повозрасното население, како и зголемување на информациите достапни на веб за потребите на повозрасното население.

Приоритетот 4: Географско е-вклучување – претставува користење на ИКТ за подобрување на социјално-економската состојба во помалку развиените и тешко достапните области во земјата, со што ќе се предвидува зголемување на степенот на покриеност со широкопојасен интернет на територијата на целата

Review and analysis of the National Strategy for e-Inclusion 2011 - 2014 of the Republic of Macedonia. By the Priority 1: E-Accessibility - enables equal opportunities for all citizens to access ICT for the purpose to increase the availability of Internet and other information - communication technologies to all citizens, especially by involving people who have limited opportunities to use new technologies. Through the Priority 2: Digital Literacy - improves ICT skills and capabilities of citizens and contributes for further development of ICT skills and capabilities of the overall population by optimizing the formal and informal education system to achieve better quality of life. Priority 3: Aging - enables independent living for an aging population and overcoming barriers to Internet access and other information - communication technologies and their quality use by the old population, as well as increase of the information available on the web for the needs of the old population.

Priority 4: Geographic e-Inclusion – enables using ICT to improve the socio-economic situation in less developed and hardly accessible areas of the country, and it provides for increasing the degree of coverage with broadband internet throughout the country and raising the awareness and ability of people in isolated and disadvantaged areas to use ICT. Priority 5: Inclusive e-Government - quality, reliable and easily accessible e-government solutions to all

земја и издигнување на свеста и способноста на населението во изолираните и помалку развиените области за користење на ИКТ. Со Приоритетот 5: Инклузивна е-Влада – Квалитетни, доверливи и лесно достапни е-владини решенија за сите граѓани, се предвидува достапност на електронските владини информации и услуги, зголемување на свеста за придобивките од прифаќање на е-владините решенија и унапредување на способностите и поддршката за сите корисници на е-владини услуги. Приоритетот 6: Социјално-културно е-вклучување – Унапредување на социјално-економската интеграција на социјално загрозените групи, етничките групи и маргинализираните групи со помош на ИКТ, предвидува обезбедување на пристап до ИКТ, креирање и промовирање на интернет услуги и содржини и ИКТ обучување на социјално загрозените групи, етничките групи и маргинализираните групи и за интензивирање на нивното вклучување во целокупниот општествено-културен живот. Со Приоритетот 7: Спроведување на идни препораки од ЕУ согласно стратешките насоки од Дигиталната програма на ЕУ 2020, се создаваат предуслови за континуирано усогласување на мерките и активностите од областа на е-вклучување со препораките од Европската унија.

5. Предлог-програма за Родов акциски план

Во контекст на Дигиталната програма, жените се споменуваат во врска со една од осумте области на

citizens, provides for electronic access to government information and services, raising awareness of the benefits of accepting e-government solutions and improving the abilities and support for all users of e-government services. Priority 6: Socio-Cultural e-Inclusion – Improvement of social - economic integration of social disadvantaged groups, ethnic groups and marginalized groups by ICT, provides for ensuring access to ICT, development and promotion of online services and contents and ICT training of social disadvantaged groups, ethnic groups and marginalized groups to intensify their involvement in the whole socio - cultural life. Priority 7: Implementation of future recommendations by the EU under the strategic guidelines in the EU Digital Agenda 2020 – Creation of prerequisites for continuous harmonization of the measures and activities in the area of e-inclusion with the recommendations of the European Union.

5. Draft Agenda for Gender Action Plan

In the context of the Digital Agenda, women are mentioned in connection with one of eight areas of action:

дејствување: *Акција 2.6.1 –Подобрување на дигитална писменост*, вештини; *Инклузивност*: дигиталната ера треба да биде за зајакнување и еманципација; и во *Други акции*, меѓу другото, се предлага: „Комисијата ќе го промовира поголемото учество на младите жени и жените повратнички на работа, како работна сила во ИКТ секторот, преку ресурси за поддршка на веб-засновани обуки, е-учење засновано врз игра и социјално вмрежување” (Акција бр. 60).

Во рамките на Националната стратегија за е-вклучување 2011-2014 на Република Македонија, родовата димензија е присутна во контекст на Приоритет 2: Дигитална писменост – Подобрување на ИКТ вештините и способностите на граѓаните, едукацијата и системите за обука и доживотно учење се клучни во процесот на градење на дигитална писменост. Ова ги вклучува, пред сè, мерките за дигитализирање на формалниот образовен процес преку: компјутеризација и воведување интернет во училиштата, обезбедување на електронски содржини достапни на интернет и воведување на ИКТ алатки во наставата. Но, исто така, овој приоритет ги вклучува и мерките за дообразување на возрасни лица преку посетување почетни и напредни ИТ обуки и сертифицирање за различни групи на граѓани: невработени, лица со инвалидност, жени со ограничени можности за образование, итн.

Како што може да се забележи, ниту европската, ниту македонската стратегија за ИКТ, доволно ја инте-

Action 2.6.1 - Improving digital literacy, skills; Inclusion: the digital era should be about strengthening and emancipation, and in Other actions - among other things it is proposed: The Commission will promote greater participation of young women and the women returnee to work as labor power in the ICT sector through resources for support web-based training, e-learning based on games and social networking (action no. 60).

Review and analysis of the National Strategy for e-Inclusion 2011 - 2014 of the Republic of Macedonia. Digital literacy – Improvement of ICT skills and capabilities of the citizens: Education and training systems and lifelong learning are crucial in the process of building digital literacy. The strategy provides for measures to digitalize the formal education process through computerization and introduction of Internet in schools, providing electronic content available on the Internet and introduction of ICT tools in teaching. This also includes the measures for further education of adults by attending initial and advanced IT trainings and certification for different groups of citizens: those unemployed, persons with disabilities, women with limited opportunities for education.

As it can be seen, neither the European nor the Macedonian strategy for ICT sufficiently integrates the gender perspective in the devel-

грираат родовата перспектива во развојот на информатичкото општество. Според Европскиот центар за жени и технологија (The European Centre for Women and Technology, ECWT, 2011), успехот на Дигиталната програма ќе зависи од тоа дали Европската комисија ќе најде начини и средства на интегрирање на критична маса на жени во: пристапот, дизајнот, истражувањето, иновацијата, производството и употребата на ИКТ во текот на периодот на имплементација на Програмата 2011-2020. Ваквата иронична забелешка произлегува од фактот што Програмата претпоставува дека жените се доволно интегрирани во ИКТ секторот, и според тоа, ќе можат да одговорат на предизвикот. Сличен приговор може да се упати и кон македонската стратегија, придружена со остра критичка забелешка дека жените се споменати само во контекст на дигиталната писменост, и тоа оние кои имаат отежнат пристап до образовните процеси.

Отсуството на родовата димензија од Дигиталната програма ја поттикнува европската јавност, и посебно женските организации од цивилниот сектор, да иницираат, таканаречен, Родов акциски план (The European Centre for Women and Technology, ECWT, 2011) кој ќе ја интегрира родовата перспектива во имплементацијата на Програмата. Планот за акција треба да биде мултисекторски и треба да ги вклучи сите релевантни и заинтересирани фактори во имплементацијата на Програмата. Имајќи ја оваа иницијатива предвид, веднаш се наметнува идејата за ед-

опмент of information society. According to the European Centre for Women and Technology (ECWT), 2011 the success of the digital agenda will depend on whether the European Commission is going to find ways and means to integrate the critical mass of women in the access, design, research, innovation, production and the use of ICT over the period of implementation of the Agenda 2011-2020. This ironic remark results from the fact that the Agenda assumes that women are sufficiently integrated in the ICT sector, and therefore can respond to the challenge. A similar objection can be addressed also to the Macedonian strategy, accompanied by a sharp critical remark that women are mentioned only in the context of digital literacy, and only those who have limited access to educational processes.

The absence of the gender dimension in the digital agenda induced the European public and especially women's organizations in civil society to initiate so-called Gender Action Plan (The European Centre for Women and Technology (ECWT), 2011) which will integrate a gender perspective in the implementation of the agenda. Action Plan should be multisectoral and should involve all relevant and interested stakeholders in implementation of the agenda. Taking this initiative into consideration, an idea immediately arises for a similar initiative in the context of the Macedonian policy of ICT especially

на слична иницијатива во контекст на македонската политика за ИКТ, посебно во контекст на Националната стратегија за е-вклучување 2011-2014.

Со цел да се подобрат политичките претпоставки за искористување на ИКТ и концептот на е-вклучување за поголемо учество на жените на пазарот на трудот, посебно во ИКТ секторот, потребно е Националната стратегија за е-вклучување 2011-2014 на Република Македонија да вклучи јасна и недвосмислена дефиниција на социјалното вклучување, која ќе ги интегрира сродните концепти, како што се: е-достапност или намалување на дигиталниот јаз; доследна имплементација на принципите на Дигиталната програма која претставува дел од Стратегијата Европа 2020, како стратешки пристап на Европската унија за развој на дигиталната економија до 2020 година; видлива интеграција на родовата перспектива во имплементација на Националната стратегија за е-вклучување 2011- 2014 на Република Македонија, во сите нејзини области на дејствување; и на крај, покренување на иницијатива за Родов акциски план, како придружен документ на Стратегијата, преку кој ќе се обезбедат услови за фактичка имплементација на родовата перспектива во политиките и мерките предвидени со Стратегијата.

in the context of the National Strategy for e-Inclusion 2011 - 2014.

In order to improve the political suppositions for using ICT and the concept of e-inclusion for greater participation of women in the labor market, especially in the ICT sector it is necessary for the National Strategy for e-inclusion of the Republic of Macedonia 2011-2014 to include a clear and unambiguous definition of social inclusion, which will integrate related concepts such as e-accessibility and reduce the digital gap, and also provide consistent implementation of the principles of the Digital Agenda, which is part of Europe 2020 strategy as a strategic approach of the European Union development of digital economy by 2020; Visible integration of gender perspective in the implementation of the National Strategy for e-inclusion 2011-2014 of the Republic of Macedonia, in all its areas of activity, and finally, launching an initiative on Gender Action Plan as an accompanying document to the Strategy, which will ensure conditions for actual implementation of the gender perspective in the policies and measures provided for in the Strategy.

Библиографија / References:

Bobi Badarevski (2006). "Gender analysis of the national policy of the Republic of Macedonia on information society." Accessed on 15.05.2012 on the website:

[www.zdruzenska.org.mk/documents/118/Rodova% 20analiza% 20del% 20za% 20Link% 203.pdf](http://www.zdruzenska.org.mk/documents/118/Rodova%20analiza%20del%20za%20Link%203.pdf).

The European Centre for Women and Technology (ECWT). (2011). "Position Paper for Lining up for a GAP of the Digital Agenda." Accessed on 15.05.2012 on the website:

[http://www.womenandtechnology.eu/digitalcity/w_newsarchive.jsp?-dom=AAABECDQ&hir=BAAFKMKO&fmn=AAABDVVM&prt=AAABDUAV&men=AAABDVVV](http://www.womenandtechnology.eu/digitalcity/w_newsarchive.jsp?dom=AAABECDQ&hir=BAAFKMKO&fmn=AAABDVVM&prt=AAABDUAV&men=AAABDVVV).

The European Centre for Women and Technology (ECWT). (2011). "Women for Smart Growth." Accessed on 15.05.2012 on the website:

http://store1.digitalcity.eu.com/store/clients/release/AAABEMCS/doc/women4smartgrowth_2011_background_ef_2011.06.19-08.02.21.pdf.

Communication from the Commission. (2007). "European i2010 initiative on e-Inclusion, COM(2007) 694 final." Accessed on the website:

http://ec.europa.eu/information_society/activities/einclusion/docs/i2010_initiative/comm_native_com_2007_0694_f_en_acte.pdf.

Communication from the Commission. (2008). "A Digital Agenda for Europe." Accessed on 15.05.2012 on the website:

[http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52010D-C0245R\(01\):EN:NOT](http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52010D-C0245R(01):EN:NOT).

European Commission. (2010). "A strategy for smart, sustainable and inclusive growth, COM(2010) 2020." Accessed on 15.05.2012 on the website:

http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/president/news/documents/pdf/20100303_1_en.pdf.

Ministry for Information Society and Administration of the Republic of Macedonia (2007). "National Strategy for Development of Electronic Communications with Information Technologies of the Republic of Macedonia." Accessed on 15.05.2012 on the website:

<http://www.vlada.mk/files/doc/NSEKIT.pdf>.

Ministry for Information Society and Administration of the Republic of Macedonia (2011). "National Strategy for e-Inclusion 2011 - 2014 of the Republic. Macedonia." Accessed on 12.05.2012 on the website:

http://www.mio.gov.mk/files/pdf/dokumenti/Strategija_za_e-vklucuvanje_draft.pdf.

Riga Ministerial Conference. (2006). "Declaration on e-Inclusion." Accessed on 15.05.2012 on the website:

http://ec.europa.eu/information_society/activities/einclusion/docs/i2010_initiative/comm_native_com_2007_0694_f_en_acte.pdf.